

ŽIVOTNÍ STYL RODINY V HODNOTOVÉM SYSTÉMU MLÁDEŽE

MONIKA ŽUMÁROVÁ, MICHAELA VERNEROVÁ

Anotace: *Jaká je struktura a pořadí hodnot dnešních mladých lidí, jak pohlíží na životní styl vlastní rodiny a do jaké míry připouští jeho ovlivnění rodinným prostředím. Jaký vztah zaujímají k rodičům a způsobu trávení volného času.*

Úvod

Život každého z nás se odvíjí po určité dráze, která je trvalým sledem mnoha paralelně či propojeně probíhajících aktivit, které vytvářejí velmi složitou mozaiku. Tento komplex činností, jimiž uspokojujeme své potřeby spolu s komplexem vztahů, které v rámci různých aktivit vznikají, chápeme jako životní způsob. Ten je často považován jako soukromá záležitost a nebere se do úvahy, že veškeré aktivity jsou realizované v rámci určité společnosti a v daném prostředí. Způsob života zahrnuje jak způsob výroby, tak spotřebu materiálních a duchovních hodnot, péči o dítě, o nemocné a staré lidi, vztahy mezi lidmi v místě bydliště, odpočinek, sebevzdělávání, volný čas apod.

Hodnotový systém a hodnotová orientace společnosti se tak stávají rozhodujícím prostředníkem determinace způsobu života dané společnosti. Mezi obsahem a formou způsobu života existují jak zákonité, tak i nahodilé vazby. V životním způsobu jednotlivých lidí se však projevují zvláštnosti pro ně charakteristické a významné. Vytvářejí se rozdílné styly života. Individuální způsob života neurčuje jen konkrétní obsah práce, způsob přípravy pro život, ale také životní zkušenost, věk, způsob výchovy v rodině, typ osobnosti. (HULÁKOVÁ, 1980, s.15-23)

Výzkumné šetření

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké je struktura a pořadí hodnot dnešních mladých lidí ve vztahu k rodině, jaké vlastnosti uznávají a naopak odsuzují, jaký názor mají na rodinu a její fungování a jaký vztah zaujímají ke svým rodičům. Dále nás zajímalo, jak pohlíží na životní styl rodiny a do jaké míry připouštějí jeho ovlivnění rodinným prostředím, ve kterém žijí.

Základní technikou realizovaného šetření bylo dotazování, resp. skupinové vyplňování dotazníků. Celkový počet otázek v dotazníku činil 29. Získané údaje byly zpracovány na počítači. Terénní fáze

proběhla ve čtyřech náhodně vybraných středních školách na území města Hradce Králové v únoru 2000 - gymnázium, SOŠ, SOU. Vybraný soubor tvořili studenti vždy ze dvou tříd druhého ročníku z každé školy. Celkem bylo rozdáno 205 dotazníků, z nichž jsme při zpracování 4 dotazníky pro neseriózní přístup respondenta byly nuceny vyřadit. Soubor tvořilo 102 chlapců a 99 dívek. Průměrný věk respondentů - 17 let.

Hodnocení jednotlivých ukazatelů bylo provedeno zvláště u chlapců a dívek pomocí χ (chí-kvadrát testu). Vzájemné souvislosti u vybraných veličin zvláště u chlapců a dívek byly hodnoceny Spearmanovým korelačním koeficientem.

Z šetření vybíráme následující oblasti:

1. Místo, které zaujímá rodina mezi faktory ovlivňujícími postoje, hodnoty a názory mladých lidí.

Zde byla posuzována velmi široká škála oblastí. Od názoru respondentů na kladné a záporné lidské vlastnosti rodičů, jejich vztahu k rodičům a vztahy mezi rodiči navzájem, vliv rodiny na utváření názoru a postojů respondentů k vybraným hlediskům, představy o uplatnění svých zkušeností z rodiny ve své vlastní budoucí rodině. Zároveň zde byli respondenti dotazováni na to, kdo měl/má největší vliv na utváření jejich názorů a postojů. Rozhodující vliv připisují respondenti rodině, a to 44%, dalších 22% uvádí rodinu v kombinaci s jinou možností. Překvapující není ani patrný vliv vrstevníků - 16%.

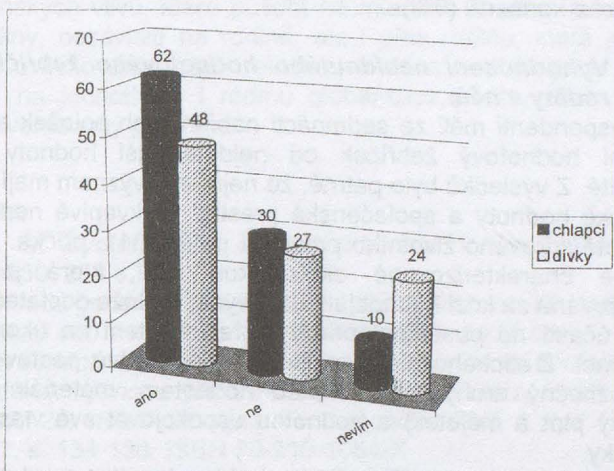
2. Hodnocení životního stylu respondentem - jeho ovlivňování rodinou

Celkem 81% respondentů charakterizuje životní styl rodiny jako dobrý nebo dokonce jako velmi dobrý. Za špatný nebo velmi špatný ho pokládá 15% respondentů. Nerozhodní jsou 4% dotázaných. Tato otázka byla posuzována v závislosti s otázkou č. 1 (velikost obce). Bohužel tento záměr prokázat přímou souvislost mezi preferovaným životním stylem rodiny a typem prostředí, ve kterém rodina žije, se neprokázal. Za statisticky nejvíce se přibližující kladné hladině významnosti můžeme považovat hodnotu $p\text{-level}=0,128878$ blížíci se nule a charakterizující závislost otázek č. 3 a č. 15 (hodnocení životního stylu v rodině - úplná/neúplná rodina).

Při posuzování zda životní styl rodičů ovlivnil životní styl respondentů jsme došli k následujícím výsledkům. Kladně na tuto možnost odpovědělo 55% respondentů, přičemž se ukázal patrný

rozdíl mezi názorem chlapců a dívek ($p < 0,05$). Z grafu (viz. obr. č. 1) vyplývá, že větší ovlivnění připouštějí chlapci, dívky naopak ve větší míře nevědí jak odpovědět.

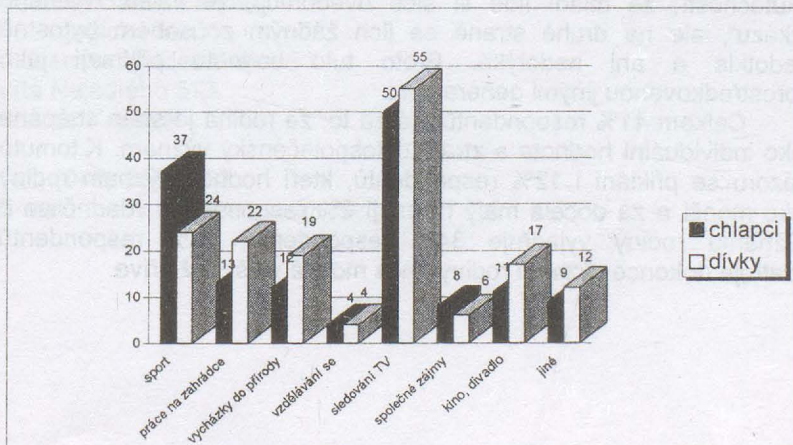
Obrázek č. 1: Ovlivnění životního stylu respondentů životním stylem rodičů

Společně trávení volného času respondentů s rodiči. Společně provozované činnosti.

Většina respondentů – 86% odpovědělo na otázku zda tráví svůj volný čas s rodinou kladně, pouze 14% záporně. Jakou činnost nejčastěji společně provozují respondenti se svými rodiči je patrné z obrázku č. 2.

Obrázek č. 2: Společně provozované aktivity respondentů s rodiči ve volném čase

Z grafu je jasně patrné, že bez rozdílu pohlaví je nejčastější společnou náplní volného času pasivní sledování televize (34%). Na druhém místě najdeme aktivní formu společného prožívání volného času rodičů a mladých lidí, kterou je sportování (20%), dále práce na zahrádce (12%), vycházky či výlety do přírody (10%) a návštěva kina, divadel a koncertů (9%).

3. Vyhodnocení nabídnutého hodnotového žebříčku - místo rodiny v něm.

Respondenti měli ze sedmnácti nabídnutých položek sestavit svůj vlastní hodnotový žebříček od nejdůležitější hodnoty k nejméně důležité. Z výsledků bylo patrné, že nejmenší význam mají pro mládež politické hodnoty a společenská prestiž. Překvapivé není ani to, že hodnotě zdravého životního prostředí patří až 11. příčka. Žijeme totiž v době charakterizované ekologickou krizí, která je současně považována za krizi hodnot jako takových, protože dostatečně nevarují před účastí na pustošení přírody, před životem na úkor budoucích generací. Z etického hlediska je naopak příznivé postavení hodnoty být užitečný druhým lidem před hodnotami materiálními (peníze, vysoký plat a majetek) a hodnotou uspokojovat své vlastní zájmy a koníčky.

Zajímavý je mírný rozdíl mezi chlapci a dívkami, kdy u chlapců se hodnota rozvoje vlastní osobnosti a vzdělávání dostává na 4. a 6. pozici, kdežto u dívek je to „až“ na 7. a 8. pozice. Dívky před tyto hodnoty naopak staví rodinu a děti.

Podle předpokladu se na prvních místech umístily obecně lidské hodnoty, kterými jsou – zdraví, láska, přátelství. Trochu pozadu oproti očekávání (6. příčka) zůstala hodnota míru, která se v minulých letech umísťovala na 2. – 3. místě. Může to být způsobeno zejména skutečností, že mladí lidé si sice uvědomují, že válka znamená „zkázu“, ale na druhé straně se jich žádným způsobem bytostně nedotkla a ani nedotýká. Proto tuto hodnotu přijímají jako zprostředkovanou jinými generacemi.

Celkem 41% respondentů má za to, že rodina je stále chápána jako individuální hodnota a ztrácí celospolečenský význam. K tomuto názoru se přiklání i 12% respondentů, kteří hodnotí význam rodiny jako menší a za docela malý ho mají 2% respondentů. Kladně se o významu rodiny vyjadřuje 34% respondentů, 11% respondentů spatřuje dokonce význam rodiny dnes možná větší než dříve.

ZÁVĚR

Zjištěné výsledky dokládají, že vliv životního stylu rodiny na mládež není zanedbatelný. Při posuzování vlivu rodinného způsobu života na utváření hodnotové stupnice mládeže nelze odhlédnout od celospolečenských vlivů, které působí na mladého člověka paralelně s vlivem rodiny, nezávisle na rodině, ale i přes rodinu, která je jimi tvarována a ovlivňována, např. reklama, vliv vrstevníků apod. Stále více působí na jednotlivce i rodinu globalizace života, dnes velmi módní a frekventovaný problém.

LITERATURA

HULÁKOVÁ, M. *Životní způsob a problém hodnot*. 1. vyd. Praha: Akademia, 1980. 268 s.

KRAUS, B. Mladá generace a její životní způsob na konci 20. století. In: *Problematika dětí a mládeže ke zdravému způsobu života v evropských zemích. Sborník příspěvků z 1. mezinárodní konference evropských zemí. Výchova dětí a mládeže ke zdravému způsobu života na konci 20. století (31. října – 1. listopadu 1996)*. 1. vyd. Brno: PF MU, 1997. s. 134-136. ISBN 80-210-1654-X

ŽUMÁROVÁ, M. Rodina a volný čas dětí. In.: *Rodina a otázky s ní související. Učební text*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998, s. 93 – 98.

ISBN 80-7041-842-7

AUTOŘI – KONTAKT:

PaedDr. Monika Žumárová
Michaela Vernerová
Ústav sociálních studií
Pedagogická fakulta
Univerzita Hradec Králové
Víta Nejedlého 573
Hradec Králové

Tel.: (049) 5535 693

E-mail: monika.zumarova@uhk.cz